

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Phimostomvs Scriptvrariorvm Iohannis Dietenbergii
Theologiae professoris profundiss. ac hæreticæ prauitatis
Inquisitoris vigilantiss. co[n]tra hæreticos æditus
Augustæ Anno M.D.XXX.**

Dietenberger, Johann

Coloniæ, 1532

VD16 D 1501

III. Omniu[m] quae sit in ecclesia credendorum regula.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29398

dunt spiritu, qui per eorundem patrum ora, ob eruditionem ecclesie loquitur, illorumq; linguis, ad hæresum extirpationem, & ad plenam ecclesie super rebus dubijs instructionem, hactenus vltus est & vtetur perpetuo, sic tam istos, quam nos per illos erudiens, vt in christiana obseruantia, nil erroneum, nil inordinatum, nihil patiatur confusum. Ad laudem & gloriam suam, qui est super omnia benedictus deus. Amen.

Math. 10.
2. Petr. 1.

FINIS M. D. XXX. Septembris. v.

CAPVT II.

ALIUD EST DE QVO HAUD PARUM addubitatum fuit.

An sola Canonica expressa scriptura, sit in ecclesia sufficiens omnium credendorum agendorumque regula.

BOne deus, quot tenebriones isti, veritatis desertores hæretici, scripturarum lucifuge, quorum mētes nugarum spiritus prorsus occupauit, quot inquam, mouent lapides, quantas moluntur insidias, quot adinueniunt technas, quot dolos prætexunt, quibus & artes & partes suas, Cantharoastutiores, vel ad hominem, quod dicitur, colorent, hinc inexpugnabiles orthodoxæ fidei sententias, quas nec autoritate improbare, neq; ratione labefactare possunt, apud imbecilles, dum in dubium vertūt, mira quadam arte illos infirmant, & quos apertis nugis fallere nequeunt, ambiguitatis laqueo, quasi præstigio quodam circumuenientes, obscurant. Hisce ex insidijs, etiamnum sub dubium vocant: An sola scriptura, sit omnium credendorum agendorumq; regula, cum ecclesia nusquam hactenus non docuerit, solam scripturam expressam nequaquam credendorum omnium posse regulam esse, modo ad sensum quem hæretici prætexunt intelligamus. At isti ex aduerso incedentes, totis animis solas scripturas oim

D fide

CONFUTATORIUM SCRIPTVARIQ.

fide tenendorum, cunctorumq; agendorum regulam vnicā, & sufficientem faciunt, pugnātissime docent, inuerecundius proclamant, nimirū, quas sciunt facile interuerti, torqueri, trahiq; posse, pro vaferrimis suis ingenijs in quodcunq; velint sum institutum, ac per hoc præscribere nobis, quicquid ipsi vel credendum aut acceptandum, refutandumue confinxerint, denique nos eo secūtrahere posse putant, quo scripturas (a se perperam intellectas) haud aliter intelligamus, nec aliud ipsas sentire credamus, quam intelligunt sentiunq; illi. Porro ecclesia Christi, meliore edocta doctore, spiritu videlicet veritatis istā hæreticorum pestilentissimam assertionem, tanquam perniciosissimum catholicæ fidei errorem declinat, exhibilat, damnat, fidelibus autem veritatem sequendam tribus doctrinis mox sub scribendis, luce clarius adaperit.

¶ Candidum tamē velim præmonitum lectorem, ne tractatu præsentate, quo solam scripturam nostræ fidei sufficientem regulā inficiamus, perperam intellecto, hallucinetur. Enimvero scripturam credendorum regulam catholici nequaquam diffitentur, nisi quatenus extra scripturas, & apertos apices, nihil fide credendum, moribusue seruandum, a scripturarū impudenter asseritur. Omnia inquit, sunt apostolis & verbo & arcano quodam diuini numinis afflatu patefacta, quæ christianum credere necesse est, quæ & scriptis ad æternam memoriā consignarunt, atque in libros quæ nos Biblia vocamus, retulerunt. Non est igitur ne iota quidem vnam credendum, quod illic scriptum non inuenitur.

PRIMA ECCLESIAE CATHOLICAE DOCTRINA.

Infallibilem aliquam, in ecclesia militante regulam esse, perpetuoque in ea manere necessum est, secundum quam in omnibus credendis & agendis inerrabiliter dirigatur.

PROBATIO.

hanc &

Hanc, & si nemini (cui christianum pectus est) aut obicu-
ram putemus aut dubiam, ob Scripturariorum tamen
improbis, qui omne, quod planis non obtruditur literis, re-
spuunt, eam scripturis fundatam paucis ostendemus. Cum fi-
des, adeo ecclesie militanti necessaria, ut absque illa deo place-
re possit minime, ex auditu sit, auditus autem per verbum dei
quod absque predicante non auditur, predicent vero non so-
lum theodidacti & adeo missi. Imo & quibus deus haud locu-
tus est, angeli plane sathanae, transfigurantes se, adulteratione
verbi dei, in angelos lucis, de quibus apostolorum vertex bea-
tus Petrus. Erunt inquit in vobis magistri mendaces, nimi-
rum haeresiarchae, qui introducent sectas, & multi sequentur
eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur, et in
auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur. Venturi sunt, in-
quit, non vnus, sed plures, non rudes, sed magistri ingenij vi-
uacitate pollentes, eruditione praestantes, linguarum periti-
am callentes. Rethorculi, periti, rabini, quos denique miretur
rota ecclesia. At mendaces erunt nequaquam veritatis docto-
res non sanae doctrinae praedicatores, sed errorum ac schismatum
autores, qui sectas nouas, ac falsas doctrinas, haereticas prauis
tates erroneas collectiones, introducent, per quos via verita-
tis, Christus ipse, seu fides catholica, et recta conuersatio chri-
stiana, blasphemabitur, fictisque verbis, in auaritia, de fidelibus
negociabuntur, per benedictiones et dulces sermones innocen-
tium corda seducendo. Quis autem in tanto doctrinarum per-
egrinarum discrimine, in tanta Christum praedicantium vari-
etate, non concuteretur, quis tam ferreus ut non vacillaret,
quis adeo perfectus ut non hallucinaretur, praesertim, cum
nullus hominum, excepto eo qui ob nostram salutem carnem
indutus est humana, plenam habeat omnium scientiam, praedi-
xeritque veritas, plurimos illorum hypocritas seducendos, mul-
tos illorum luxurias secuturos, nisi infallibili quadam amussi ser-
uaretur. Cum ergo hallucinari, errare, labi, decipi, vbiq; peri-
culosum, in rebus autem animae periculosissimum sit, omnino
Dij necessarium

Hebre. ii
Roma. 9

Hiere. 23
2. Co. 11.
2. Cor. 4
2. Petr. 2.

Iohan. 8.
Iob. 21.
Rom. 16.

Matth. 21

CONFVTATORIVM SCRIPTVRARIO.

Eph. 5.
 necessarium est in ecclesia regulam manere, ne magistris circumuenta mendacibus, a sana doctrina degeneret. Et quis nescit ecclesiam dei viuentis, fundamentum, columnamque veritatis omnis, tam agnoscendae, quam agendae, ac propterea in omnibus cum credendis tum agendis oportere semper, absque omni ruga scandali, & errorum macula perseuerare. At hoc quiescit, nisi regulam aliquam habeat infallibilem, qua dirigatur, vt inerrabiliter recta ingrediatur via, & a vero nusquam diuertat. Enimvero sibi ipsi, regula (nisi forsitan lesbica) nequit esse. Derelicta namque sibi, inerrabilis non est, id quod tum subortae tot haereses ingenue probant, tum fusa per dominum Christum pro eius fide ne deficiat precatio demonstrat. Alio qui, quomodo post dominum Christum apostoli futuros in ecclesia pseudoprophetas, deceptores, illusores, mendaciorumque magistros cecinissent, qui perditionis sectas introducerent, quibus in nequitia, & astutia ecclesiam adorarent, vt imponant illi ac circumueniant in erroribus? Sed nec spiritum sanctum in ecclesia permanere oportuisset perpetuo, nec dominus scandala futura, neque Paulus haereses venturas pronunciauissent, si se ipsa fuisset inerrabilis, si indeceptibilis, si nullo denique errore obliquabilis. Ac inuicta hactenus perstitit, inconcussa, veluti marpesia cautes, semper resedit, a veritatis scopis, tot errorum periculis exposita, tot haereticorum oppugnantia machinamentis, nunquam dilapsa est nunquam auelli potuit, imo semper victrix triumphum egit & aget. Necessum est itaque regulam aliquam, cui quam maxime nitatur infallibilem habeat, secundum quam in omnibus credendis & agendis inerrabiliter dirigatur, vt iam non simus paruuli, nec omni doctrinae vento fluctuantes circumferamur.

Luc. 22.

Matth. 24.

Ephes. 4.

2. Petr. 2.

Iohan. 14.

Matth. 18.

1. Cor. 10.

Coloss. 4.

SECUNDA ECCLESIAE CATHOLICAE DOCTRINA.

Huiusmodi regula, non potest esse sola textualis, expressae scripturae.

PROBATIO.

Sola

C A P V T II.

Sola textualis scripturarum litera, quam plurimis sui spiritus ductum sequentibus, fuit (si diuis credamus apostolis) erroris occasio, id quod nihil magis stabilire potest, quam priorum hæreticorum exempla, quotquot retro sæculis nos præcesserunt, quorum errores ex scripturis, secundum literam perperam intellectis, ortum habuerunt, ut Hymeneus & Alexander, Ebion & Cherintus, Arrius vir alioqui doctissimus & acerrimo præditus ingenio, Eutices, Sabellius, Vigilantius, Iouinianus, Eluidius, Donatus, Pelagius, Manichæus, Vuycleffus, ac similes, quos suis ingenijs confisos, ex scripturis minus recte intellectis occasionatos, turpiter errasse compertissimum est, secundum illud beati Pauli: *Litera occidit, Id ipsum quoque hodie fieri posse, imo quam multis contigisse, Germanorum tot schismata & hæreses, a septemcipite hæresiarcha Martino Lutero renatę conuincunt.* Qui possit ergo sola scriptura veritatis esse regula e qua tot errorum myriades occasione accipiunt? Dein, scripturæ cortex credenda nequaquam omnia exprimit nec agenda, id quod mox infra probabimus, quam ob rem ad solas, nos spiritus sanctus nusquam remittit scripturas, quod tamen cum primis oportuisset, si scripturam solam, ecclesiæ regulam posuisset. Enimvero si rectitudinem, qua alia rectificari debent, in se regula haud exprimat, quomodo regula erit? Omnis autem christianæ disciplinæ rectitudinem ex credendis agendis que pendere, nemo est qui addubitet. Ecclesiæ ergo regula, non poterit esse, nisi quod in vniuersum, tam credenda quam agenda, indefectibiliter exprimit, Solis autem scripturarum apiculis id haud quaquam fit, qui ne leui argumento regula credi possent, nil suis scriptum manibus seruator noster, post se reliquit, ne vel textuarij seu scriptuarij, aut alij quiuis hæretici, eius scripturæ prætextu fideles circumuentrent facilius, deciperent astutius, perderent animosius, & pertinacius in ecclesiam perpetuo proteruirent. Cum enim humanis, hoc est, hominum digitulis exaratis, nimirum Apostolorum, Euangelistarum ac Prophetarum, scripturis, tantumiam tribuant, & præter eas, siue in fide siue in moribus,

2. Col. 3.
2. Petri 3.

1. Timo. 1.

2. Cor. 3.

D iij nihil

CONFUTATORIUM SCRIPTURARIO.

nihil admittendū necesse putent, quæ suis dñs
thura p̄soluerēt, quātū (modo depressas) erigerēt cristas, si quē-
admodum Moyses olim tabulas, dei digito scriptas, ita produ-
cere possent & ipsi scripturas aliquas prop̄is seruatoris no-
stri manibus confectas.

Ioanis .5.
Ioan. 8.

Ioan. 5.
Math. ii.
Ioan. i.
Math. 5.
1. Timo.
Math. 15.
Actu 15.

Exo. 7.
Gen. 3.

Eccle. 7.

¶ Deniq; scripturam, secundum exteriorem literā, pluribus
in locis apparenter sibi non solum non constare, imo superficie
tenus inspectam, ex diametro pugnare quis non videt? Ex-
emplo sunt, dicit alicubi Christus: Si ego testimonium perhi-
beo de me ipso, testimoniū meū non est verū. Alibi vero: Si ego
testimoniū perhibeo de me ipso, verum est testimonium me-
um, Quis hæc sibi non pugnare credet sola inspecta litera? Sic
apparet contraria, Ego non iudico quemquam, & sicut audio,
iudico. De Ioanne quoque legimus, Ipse est Helias, Ego non
sum Helias, Orandū dominus in cubiculo docet, clauso super
se ostio, Apostolus eius in omni loco viros orare iubet, Om-
nem cibum Christus liberum reliquit, Apostoli liberos omnes
noluerunt, & reliqua q̄ tot & tanta sparsim in euangelijs legun-
tur, vt beatus August. ad compescendos hæreticos, scriptura
rum contrarietatem pertinacissime obtrudentes, specialem de
euangelistarū concordialibrū edere compulsus sit. At quod si
ibi videtur minime constare, q̄ poterit alteri veritatis indefici-
entis esse regula, quam sibi numquā non constare oportet eti-
am apertissime. Interea nemo, nisi trunco, stupidior, eam aut co-
gnoscedē veritatis, aut operis sui regulam constituet, q̄ impos-
sibile quoduis proponit. Quis em̄ vnquam impossibilius ca-
ptandis concessit vel manum vel animum relaxauit? Apparet
autem, scripturam, secundum nudam intellectā præcise lite-
ram, multa continere atq; proponere impossibilia. Exēplo est
quod legitur in Exodo: Deorauit virga Aaron virgas eorū
hoc est magorum, Et serpentis cū muliere confabulationem,
q̄s, si fide haud iuuetur, non aut impossibile, aut Aegyptiacum
portentum reputabit? Sic nos fieri natura seu opere nostro
impeccabiles, quo impossibilius nihil, scriptura proponere vi-
detur vbi ait: Memorare nouissima tua, & in æternum non
peccabis

peccabis. Eiusmodi sunt, Oportet semper orare & nunquam deficere, Sine intermissione orate, Estote perfecti sicut pater vester coelestis. Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit, & ipse ambulare. Hæc & id genus reliqua plura, vt primum interim ac in lege maximum illud charitatis præceptum, multis prorsus impossibile visum taceam, secundum literæ propositionem, extra hominis potestatem putantur, & tamen in scripturis proposita leguntur.

¶ Quid si literam etiam nū multa in specie falsa continere probauerimus: num vt regulam agat, digna censebitur? Ierunt, inquit, ligna, vt vngerent super se regem, Quid falso similis? In psalmis legitur: Comederunt Iacob &c. Quid portentuosius? In Mathæo, Ioānes ipse est Helias, In Marco: Iesus non poterat ibi virtutem vllam facere. In Matthæo. Extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea. Simile Lucas habet, In Ioanne: Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis, Hoc autem secundum literam carnaliter intellectum, esse falsum, ipse dominus testatur dicens: Caro non prodest quicquam.

¶ Amplius, cum regulam oporteat esse inflexam & vniformis simam non Prothei more, in quamcunque formam transformabilem. Scriptura vero secundum nudam literam tam mire flexibilis tam varie tractabilis sit, qui fiet vt eam habeamus regulam? Probant hanc varietatem diuersæ contrariæq; hæreses in eadem litera fundatæ, Legimus in epostola ad Romanos, Vix pro iusto quis moritur, Nam pro bono forsā quis audeat mori: Duæ hæreses (diuus ait Hieronymus) ex occasione huius testimoniij quod non intelligunt, diuerso quidē errore, sed pari impietate blasphemāt. Marcion enim qui iustum, deum & creatorem legis facit & prophetarum, bonum autem euangeliorū & apostolorū, cuius vult esse filium Christum, duos introducit deos, alterum iustum, & alterum bonum: Et pro iusto asserit vel nullos vel paucos appetisse mortem. Pro bono autem, id est Christo, innumerabiles martyres extitisse.

Porro

Lucæ. 18.
1. Timo 5.
Math. 5.
1. Ioānis. 2.

Iudic. 2.

Psal. 78.

Math. 19.

Mar. 6.

Math. 12.

Lucæ. 8.

Ioan. 6.

Roma. 5.
Hierony. 137
quæstione
ad alga
quæst. 7.

CONFUTATORIUM SCRIPTURARIO.

¶ Porro Arrius, iustum ad Christum refert, de quo dictum est: Deus iudiciū tuū regi da &c. Bonū autē deū patrem, de quo ipse filius confitetur. Nemo bonus, nisi vnus deus pater. Pro filio autem quem blasphemans deum nugat, vix inquit aliquis moritur. Ex eisdem quoque verbis Christi videlicet: Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo, mon-
Mar. 10. struosissime leguntur enatae hæreses. Prima, Eumenianorum
Prima. hæ. Accianorum, & Donatistarum, dei filium patri coequalē diffi-
Secun. hæ. tentium, ex hoc verbo: Non est meum dare vobis. Alia Vuy-
 clessitarum, Hussorum, ac Lutheranorum, Diuinam præde-
 stinationem & præscientiā, prædestinatis, atq; præscitis, impo-
i. Petri. 2. nere necessitatem asserentium ex hoc dicto: Quibus paratum
 est a patre meo, & Albigenes & Cathafrigæ ex hoc Petri ver-
 bo: Vos estis regale sacerdotium &c. Omnes vtriusque se-
 xus Christianos, ecclesiasticos pertinacissime asserbant sa-
 cerdotes.

¶ At pauperes de Lugduno solos iustos esse veros ecclesiæ sa-
 cerdotes prædicabant.

¶ Audiebant Nazarei dominum dicentem: Non veni solue-
Mar. 5. re legem sed adimplere, Et fidem Christi absq; legalibus ob-
 seruantijs ad salutem haud sufficere dicebant. Venit angelus
 satanæ Lutherus & solam fidem, absque bonis operibus, ad sa-
 lutem quibusuis sufficere baptizatis inculcat.

¶ Legit Oecolampadius: Nisi quis renatus fuerit ex aqua &
Ioannis. 1. spiritu sancto, non potest introire in regnum dei, Et Christia-
 næ gratiæ baptismum, non in aqua sed solo spiritu fieri debe-
 re profitetur, spiritum & aquam prorsus confundens. Audi-
 unt eadem verba Lutherani, spiritum quoque destruunt ab
 aqua, quam tamen ad Christianam regenerationem necessari-
 am nullatenus confitentur. Ex eisdem euangelicis verbis, bap-
 tismum, ecclesiæ necessarium negant cum Manicheis Oeco-
 lampadiani. Porro cum Vuyclessitis, exorcismum baptisma-
 lem Lutherani contemnunt. In venerabili eucharistiæ sacra-
 mento, docet cum Oecolampadio Zuuinglius non esse vera-
 citer corpus Christi, sed his Lutherus manibus, quod aiunt,
 & pedi-

& pedibus obstitit, Cum pane materiali, Christi corpus vere
 præsens affirmans eodem domini sermone quo & priores sibi Mat. 26
 aduersarij nixus, hoc est corpus meum.

¶ Et quis tandem omnes, ex scripturæ litera haud probe intel
 lecta, prognatas enumerabit hæreses? Proin verissimum est,
 qd Paul. orbis doctor olim cecinit dicens: Litera occidit, spiri 2. Cor. 5.
 tus autem viuificat, quod non tam de legis, quam euangelij li-
 tera accipiendum, venerandus Origenes his verbis aperit. Orige. su.
per leui.
Homi. 7.
 Agnoscite quia figuræ sunt, quæ in diuinis voluminibus scri-
 pta sunt, & ideo tanquam spirituales, & non tanquam carnales
 examine, & intelligite quæ dicuntur. Si enim quasi carna-
 les suscipitis, ledunt vos & non alunt. Est enim & euangelij
 litera quæ occidit, non solum in veteri testamento occidens li-
 tera deprehenditur. Est et in nouo testamento litera quæ occi-
 dat eum, qui non spiritaliter quæ dicuntur aduerterit. Si enim
 secundum literam sequaris, hoc ipsum quod dictum est: Nisi Ioan. 6.
 manducaueritis carnem meam, & biberitis meum sanguinem,
 occidit hæc litera. Vis tibi & aliam de euangelio proferam lite-
 ram, quæ occidit? Qui non habet (inquit) gladium, vendat tui Luca. 22.
 cam suam & emat gladium. Ecce & hæc litera euangelij est,
 sed occidit. Si vero spiritaliter eam suscipias, non occidit, sed
 est in ea spiritus viuificans.

¶ Huic sententiæ beatus Petrus apostolorum princeps, de pau-
 linis epistolis sermonem faciens pulchre subscribit: In quibus 2. Pe. 2.
 (inquit) sunt quædam intellectu difficilia, quæ indocti & insta-
 biles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum
 perditionem. Ecce quosdam pronunciat hæc scripturarum lite-
 ra interiisse, qui scripturas ob earum difficultatem, haud satis
 intellectas, ad suam perditionem deprauarint, id quod & Pau-
 lus ad Corinthios testatur, suum euangelium in his opertum 2. Cor. 4.
 esse qui pereunt affirmans. Occidit igitur & quosdam euange-
 lium. Quam ob rem obscurum nemini potest esse, literam quos-
 dam occidere, & nonnullos turpiter in sacris literis hallucina-
 tos, & adhuc hallucinari posse. Præterea, in scripturarum trans-
 lationibus, non solum non vniformis litera, id quod liguarum
 E peritis

CONFVTATORIVM SCRIPTVRARIO.

peritis notissimum arbitramur, imo tanta, nec semel varietate
dissent, vt quid certum teneas, vix scire possis, sed & in ea-
dem translatione eundem textum sepiusculè variare, apud eti-
am eundem translatoem. Viri haud vulgaris doctrinæ,
Lens. & Stunica in Erasmiã triplici editione latina, ne eni-
eximie eruditionis famosissimus, iuxtaq; piissimus Hierony-
mus Emserus in duplici Lutheranica noui testamenti transla-
tione improbissima, manifestissimis indicijs comprobauerunt.
Qui fiet igitur vt infallibilis possit esse regula?

Origenes
homi, 7, su
can.

¶ Demum quis nesciat ante omnem scripturam, imo quando
forfan nec dum vllæ extabant literæ, fuisse ecclesiam nec illam
tunc in necessarijs ad salutem in quoquam defecisse? Siue eni
Chaldæ, quarû Abrahamus (Philone teste) creditur inuen-
tor, siue Hebrææ (quas Moyses primum tradidisse perhibetur)
primæ fuerunt. Omnem tamen ecclesia scripturam antecessit.
Sic enim venerabilis Origenes habet: Non tu mihi ex aduen-
tu saluatoris in carnem, sponsam dici ecclesiam putes, sed ab
initio humani generis, & ab ipsa constitutione mundi, Imo vt
Paulo duce, altius mysterij huius originem repetam, ante
etiam constitutionem mundi; Sic enim dicit ipse: Sicut elegit
nos in Christo ante constitutionem mundi, vt essemus sancti
& immaculati coram ipso in charitate prædestinans nos in ad-
optionem filiorum Israhel. Sed & in psalmis scribitur: Memen-
to congregationis tuæ domine, quam congregasti ab initio.
Prima etenim fundamenta congregationis ecclesiæ statim ab
initio sunt posita, Vnde & apostolus dicit ædificari ecclesiam
non solû super apostolorum fundamentum, sed etiam prophetarum.
Inter prophetas autem numeratur & Adam, quia magnum
mysterium prophetauit in Christo & in ecclesia dicens: Pro-
pter hoc reliquet homo patrem suum & matrem suam, & adhe-
rebit uxori suæ & erunt ambæ in carne vna. Euidenter enim
de his dictis eius dicit apostolus, quia mysterium hoc magnum
sit, Ego autem dico in Christo & in ecclesia. Fuit ergo ante om-
nem scripturam ecclesia, At regulæ, quæ opus vt recte fiat ne-
cessario

Nota.

cessario prouenit, posteriorem tribuit locum, Ea propter non poterit ecclesiae regula nuda esse scriptura, id quod omnium postremo vel hoc manifestius probat, quod in scripturis non omnia credenda, nec agenda sunt expressa, Alioqui vnde schismaticis ac hæreticis cum patribus, tantum est de scripturis, de credendis, deque rebus ac moribus dissidium, aut quibus oculis vident isti, quod hi contueri nequaquam potuerunt? Dicant vbi in scripturis, inueniunt diem dominicum obseruari præceptum, quem tamen ecclesia colendum præcepit? Nec est neotericum inuentum, sed a primordijs ecclesiae traditum, & Christianis hætenus accuratissime custoditum. Dicant rursus, vbi iussum fuerit in scripturis diuorum imagines esse venerandas? Certe septima synodus (quæ fuerat .ccclxxvij. patrum) condemnauit execratores earum, Et voluit omnes Christianos digna eas veneratione completi. Dicant etiam quæ scriptura tradat patrem ingenitum dici, Nam Augustinus hoc ipsum in scripturis nusquam inuenire se potuisse testatur, & tamen ad fidei substantiam pertinet. Sed nec quod filius hominis dictus alicubi fuerit, si credimus Augustino, possit inueniri, & tamen hoc ipsum est articulus fidei. Dicant insuper, qua scriptura cogemus proteruentem, vt fateatur spiritum sanctum a patre simul & a filio procedere, & tamen id ipsum est articulus fidei.

¶ Dicant quoque vbi reperiemus quod pascha, non alio quam dominico die celebrandum sit? profecto nusquam in sacris literis istud comperies, & tamen hoc a priscis illis obseruari, districtius imperatum est. Dicant tandem vbi scriptum sit in sacris literis, quod baptizatus ab hæretico, non debeat rebaptizari, & tñ etiã autoritate Cypriani renitente, post mortem eiusdem Cypriani per concilium Carthaginense decretum fuit, An non CHRISTVS asseruit multa se hebuisse, quæ dicturus apostolis fuisset, si tunc ea ferre potuissent? Et vbi quæso sunt illa scripta? Sed & Paulus post suum redi-

Ioan. i

E ij tum,

CONFVTATORIVM SCRIPTVRARIO.

i. Cor. ii. tum, quædam Corinthiis pollicitus est, se dispositurum Cætera inquit, cum venero disponam, Et hæc in sacris literis nusquam scripta inuenies. Non ergo omnia quæ vel ad fidem vel ad leges morum et operã pertinent, plene sunt in scripturis expressa. Ex his probe colligitur, solam scripturam secundum exteriorem nudam literam non esse posse regulam infallibilem credendorum.

i. Cor. f. ¶ Eam ob rem non tam subdole quam friuole nos ad solas scripturarum voces & sonos, tanquam vnicam sufficientemque credendorum agendorumque omnium regulam, adigere conantur hæretici, hanc prorsus inutilem, etiamnum adusque raram nobis succinentes cantilenã, Scripturas, Scripturas, Scripturas, Ranarum ægyptiæ cantus hic est, Nec non obstinatissimorum Iudeorum qui velamen super cor habentes positum, eandem in hodiernum vsque diem conclamant cantiunculam, nihil fidei, nihil salutis acceptantes, non spiritui sancto, sed solis literarum formulis, figurisq; scripturarũ corda accomodantes. ¶ At nos lucifugas has noctuas sinamus, Indignum em̃ est, vt gratia & veritate illustrati, tenebras amplexemur, vt CHRISTVM lucem veram habentes ductorem, cæcos sequamur duces, idignũ est vt Christiani hoc in carmine pestilentissimo Iudæis contãtur, ac cum eis contra scripturas conclamẽt, Scripturas, Scripturas, Scripturas, Hoc siquidẽ imperfecte longeque deficientis fidei manifestissimum est indicium, opus habentis sui a domino augmentum postulare atq; cum apostolis dicere: Domine adauge nobis fidẽ, Aut certe cum alio quopiam, Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Rationibus autem inductis instructifareamur, Solam scripturam, secundũ exteriorem duntaxat literam, grammaticaliter præcise intellectam, nequaquam esse sufficientem & infallibilem vniuersorum credendorum agendorumque regulam in ecclesia, tum propter exteriorem literæ periculositatem, tum propter contentorum in superficie defectuositatem, sed & propter textuũ apparentem contrarietatem, tum etiã, ob falso seu impossibiliũ q̃ continet apparẽter pluralitatẽ.

tum ob

Lucæ. 7.
Mar. 9.

CAPVT II.

tum ob pugnantem textuum translationem. tum deniq; ob miram translationum varietatem, demum etiam propter ecclesie prioritatem.

TERTIA ECCLESIAE CATHOLICAE DOCTRINA.

Infallibilis & totalis regula, qua ecclesia militans in omnibus credendis inerrabiliter dirigitur, bifariam in se continet regulam partialem, vna, quae credenda reuelat. Et haec est, in creata, nimirum Spiritus sanctus ecclesiae cuncta credenda reuelans & agenda. Ad hoc enim promissus & datus est, vt ecclesiam in verbo suo, hoc est, in scripturis, concilijs, & patribus, indefinenter erudiat, & in omnem absq; vlllo errore veritatem in ducat, secundum quod dominus promisit dicens. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, intellige ad fidem, & salutis necessitatem pertinentem. Haec etenim omnis veritas complectitur. Spiritus inquit, non propheta, non apostolus, aut patriarcha, non doctor aut euangelista, non in lege doctus scriba, nec hominum quisquam, nec vlla scriptura vos, tanquam primus reuelator, omnem docebit veritatem, sed spiritus, neq; quiuis, sed ille spiritus, nimirum, veritatis, omnium creatorum spirituum autor, qui veritas ipsa inerrabilis, indeceptibilis ac infallibilis est, qui nec fallit aut fallere potest, fidelis enim est in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio, neq; est in illo, est & non, sed est in illo est. Ille inquam docebit, ille inspirabit, ille suggeret, ille reuelabit omnem veritatem, omnium ad salutem, pro omni tempore necessariorum, scientiam infundendo. Adeoque complete & indefectibiliter, vt nulla sit siue in credendis siue in agendis veritas, quam non sit illi aliquando reuelaturus, spiritus ille sacer Propterea dixit, docebit vos omnem veritatem. Is ergo cum sit in se indeficiens, semper est rectus & certus ecclesiae cuncta credenda certissime reuelat, & sua reuelatione ecclesiam in omnibus regulat ac gubernat, non illi externam alienamue quamuis regulam applicando, sed seipso omnia rectificans, quasi ipsa ecclesiae regula, ars, & sapientia, propter quod Paulus ait. Nobis

E in reuelauit

.1. Cor. 2.
Ioann. 14
Actu. 1

Iohan. 16.

Psal. 14.
Iaco. 1.
2. Cor. 1.

Sapi 7.

Sap. 7.
Actu. 6

CONFVTATORIVM SCRIPTVRARIO.

1. Corin. 2. ^{reuelant deum} reuelant deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scruta
 1. Iohan. 2. tur, etiam profunda det. Et Iohannes: Vnctio eius docet vos
 1. Corin. 14. de omnibus tam credibilium mysteria reuelans, quam agenda
 1. Tim. 2. edocens. Proin, supplex ecclesia ad patrem precatur, quati-
 Actu. 13. nus bono illo spiritu suo deducatur, ne vel errore hallucinetur
 aut falsitate circumueniatur, vel vlla vnquam polluat hære-
 si, imo absq; macula & ruga perseueret semper, vt exauditus
 Psal. 1. & 2. inueniatur, qui dixit. Ego pro te rogavi vt ne deficiat, siue in
 Eph. 5. credendis siue in agendis, fides tua.
 Lucæ. 22. ¶ Alia est, quæ reuelata per spiritum sanctum credenda pro-
 ponit & explicat, porro hæc creata est. Catholicæ videlicet ec-
 clesiæ autoritas, quam sacer ille spiritus, tanto firmavit robore
 tanta cura, tanta prouidentia gubernat, vt in fide nunquam de-
 fectura, nullo vnquam in credendis errore casura, nulla hullu-
 cinatione decipienda, nullius cuiusuis, etiam infernalis potesta-
 tis vi subuertenda. Eius autoritas tanta est, vt quisquis illius
 sententiam contempserit, quisquis illam non audierit, quisquis
 eius dicto haud obedierit, Christo iudice, velut ethnicus habẽ-
 dus sit & publicanus. Nec audiendos arbitror qui verbum hoc
 de morum correptione duntaxat, nequaquam autem de credẽ-
 dorum diffinitione putant accipiendum, credibilia, non eccle-
 siæ, sed scripturarum decreto, statuenda asserentes. At vanilo-
 qui isti nasutuli, non intelligentes, sicut Paulus habet, nec quæ
 loquuntur, neq; de quibus affirmant. Si credibilia scripturis, non
 ecclesia decernuntur, dicant velim, quis nam scripturis eã de-
 derit credulitatem, vt canonicę, quibus idubitata ab omnibus
 fidelibus fides debeatur agnoscatur sintq; vere illorum quibus
 Aug. 7. epi. inscribuntur. An non ecclesiæ? Ego, diuus inquit Augustinus,
 63. Man. c. 3. euangelio non crederem, nisi me ecclesiæ commoueret autori-
 tas. Credulitatis itaq; ratio, scripturis ex ecclesiæ prouenit, v-
 niuersali autoritate, Sibi, a sponso, capiteq; suo domino Christo
 concessa dum eam sub anathemate audiendam præcepit. Fide-
 lium itaque nemini dubium esse debet. Huiusmodi saluatoris
 verbum, non solum ad morum emendationem, sed vniuersali
 us ad credendorum videlicet omniumque in fide & vita fide-
 lium

C A P V T II.

lium necessariorum insinuandum directorium prolatum, & si ex fratris correptione, suæ prolationis causam acceperit, nisi forsitan, deum optimum, ecclesiæ suæ sponsæ certam in morum quidem dispositione regulam, supremumque iudicatoriū prouidisse. At in fidei ac credendorum determinatione, ex quibus præcipua animæ salus dependet, eam prorsus incertam, dubiam, vagam, fluctuantemque reliquisse credamus. Absit autem hæc a cordibus fidelium stulta impiaque cogitatio, tam æquitati, quam scripturæ, quam rationi pugnans, sed eam diu cum Paulo, veritatis columnam ac firmamentum ingenue fateamur, cuius autoritate, omnia inter fideles credenda agendaque fieri necnon decerni oportet.

Eph. 9.
i. Timo. 4.
i. Petr. 5.

¶ Dicamus igitur, secundū hanc regulam, primæ coniungentes, & ex his duabus partialibus, vnam perfectam totalemque conficientes. Infallibilem ecclesiæ regulam esse. Sensum & doctrinam ecclesiæ catholicæ, spiritus sancto gubernatę, in proponendo & explicando credenda, huius nos diuus Paulus commonefacit, vbi ait. Veruntamen ad quod peruenimus: ut idem sapiamus, & in eadem permaneamus regula, illa nimirum, quam inter fidei articulos numeramus, cum dicimus. Credo sanctam ecclesiam catholicam. Sanctitatem ecclesiæ manifeste profiteamur. At qui potest esse sancta, nisi ab omni contagione & immunditia falsi sit immunis & libera. Sanctum enim nequaquam appellari potest, quod labæ aliqua conspergitur. Non est autem parua mentis immundities error, seu falsitas. Ecclesiam igitur nemo sanctam credere poterit, nisi qui eam credit sic ab omnibus liberam erroribus, vt etiam errare haud possit. Tanto etenim nexu secunda primæ, primæque regula secunda cohæret, vt quicumque vni adhæserit, non possit non adhærere alteri, quam ob rem Paulus, sollicitos nos voluit seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Sic ergo, quicumque spiritui sancto tanquam articulorum fidei rerumque credendarum reuelatori assentit, ab ecclesiâ, reuelata proponente & explicante, dissentire non potest, sed illam, in propo

Phil. 5

Leu. 10
Ezech. 22
Leuit. 5
Ec. ii. 15, 17
Coloss. 5
2. Thess. 2
1. timo. 6
Iaco. 5
2. Pet. 9.
Ephes. 4.

CONFVTATORIVM SCRIPTVRARIO.

proponendo explicandoque fidei articulos, neutiquam errare posse, necessum est credat. Sicut enim spiritus sanctus credenda, extra ecclesiam nemini reuelat, quem deus pater per Iesum Christum dominum nostrum non extra sed in ecclesiam abunde effudit, sic proponere explicareque reuelata, alteri nemini quã ecclesiæ concessum est. Propter quod apostolus Paulus illam veritatis columnam firmamentumque audacter pronunciat. Et sic hæc vel illa credendi rationem non aliam, quã spiritus sancti reuelationem producimus ita, quod hæc vel illa in hoc vel in illo sensu credantur, causam assignamus, quia ecclesia spiritu sancto gubernata, sic credenda proponit. Id quod apostolus ingenue expressit, vbi ait: Secundum reuelationem notum mihi factum est sacramentum absconditum a seculis in deo, quod nunc reuelatum apostolis eius & prophetis in spiritu. Et sequitur, vt innotescat principatibus & potestatibus in cœlestibus, per ecclesiam, multiformis sapientia dei, &c. Ecce manifeste Paulus dicit, fidei mysteria, per ecclesiam, spiritu sancto edoctam, apostolorum videlicet prædicatione reliquorumque patrum sana doctrina, cæteris innotescere. Ea propter, qui catholice ecclesiæ vel sensum vel doctrinam inficiatur, velit, nolit spiritum quoque sanctum diffitetur, ac pernegat esse veracem esse veritatis catholicæ reuelatorem, esse gubernatorem ac doctorem ecclesiæ. Quæ cum prorsus impia sunt, oportet fateamur, ecclesiæ regulam esse, sensum et doctrinam ecclesiæ catholicæ, in proponendo et explicando credenda, spiritu sancto gubernate. Hanc regulam quicumque secuti fuerint, pax super illos et misericordia.

¶ Cum autem spiritum sanctum primam et increatam ecclesiæ regulam ostenderit, nemo superflue putet ecclesiæ sensum et doctrinam. Etenim sacer ille spiritus ecclesiæ credenda reuelat quidem per seipsum, at non omnibus, sed testibus præordinatis, nec per seipsum omnibus reuelata proponit, et explicat, sed per creaturas, non tamẽ quaslibet, sed angelos et homines ad quos per se loqui dignatus est, quibus credenda in ecclesia proponenda per se reuelauit. Ideo fides apostolus ex au
ditu

ditu verbi dei, per ordinarie missos prædicatores propositi fa-
 tetur, Eam ob causam, præter regulam increatam oportet eti-
 annum esse in ecclesia creatam quoque regulam, qua creden-
 da reuelata omnibus præponantur & explicentur. Sicut nam-
 que deus pater præter spiritum sanctum inuisibilem, etiam vi-
 sibilem proposuit nobis doctorem infallibilem, nimirum dile-
 ctum filium suum, ipsum inquit audite. Sic filius præter eun-
 dem spiritum inuisibilem & increatum, nobis etiam creatam,
 ac visibilem contradidit inerrabilem magistram, in omnibus
 absque omni timoris scrupo audiendam ecclesiam videlicet
 catholicam, cuius sensum atq; doctrinam qui non recipit, stuil-
 tum se probat, spiritusque sancti expertem. Hæc est igitur ec-
 clesie catholice fides, hæc firma veritas, hæc solida sententia
 contra quam nec inferorum portæ præualere possunt, Ita cre-
 dit, ita sentit, ita docet, sic omnibus fidelibus sentiendum tra-
 dit, Qui aliam sectatur viam, aliam regulam quærit, decipitur,
 hallucinatur, seducitur, errat, & in perditionis foueam semet-
 cum alijs præcipitat, An non vniuersi hæretici atque schisma-
 tici, ex huius regulæ contemptu turpiter perierunt?

Math. 16.

¶ Arius dicit, filius minor est patre, creatura est, non creator,
 sed errat, quia regulam ecclesie deserit.

¶ Sabellius dicit, In deo sicut est vnitas nature, sic est & vnitas
 persone, sed errat, quia regulam ecclesie transiit.

¶ Eutices ait, In Christo tantum est vna natura sicut & perso-
 na, sed errat, quia regulam ecclesie contemnit.

¶ Theodorus monasticus credit in Christo personarum sicut &
 nature dualitatem, sed errat, quia regulam ecclesie non audit.

¶ Pelagius dicit, liberæ arbitrium ad salutem sufficit, sed errat,
 quia regulam ecclesie contradicit.

¶ Philippus melanchthon confitetur liberum arbitrium nul-
 lum in homine, sed errat, quia a regule ecclesie dissentit.

¶ Carolstadius post Vuycessum, asserit ecclesiasticas constitu-
 tiones ligare neminem, sed errat, qui ab ecclesie regula deuiat.

¶ Erasmus roterodamus dubitat, an sacramentalis confessio in
 ecclesia consueta sit de iure diuino, atq; salutis necessitate, sed
 F errat,

CONFVTATORIVM SCRIPTVRARIO.

errat, quia a regula ecclesiae discordat.

¶ Zuuynglius cum Oecolampadio, negat in vane rabili sacramento eucharistiae, esse verum corpus Christi, sed errat vterque, quia contra regulam ecclesiae Christum blasphemant.

¶ Oecolampadius baptismum aquae fatetur non esse de necessitate salutis, sed errat, quia a regula ecclesiae recedit.

¶ Baltazarus pacemontanus rebaptizandos fideles docet, cum ad prouectam venerint aetatem, sed errat, quia regulae ecclesiae pugnantia dogmatizat.

¶ Martinus Butzerus sanctorum imagines, & cultum pariter ac inuocationem docet in ecclesia non toleranda, sed errat, quia ab ecclesiae regula variat.

¶ Luder Martinus omnia opera bona etiam optime a fidelibus facta docet esse peccata mortalia & damnabilia, sed toto errat coelo, quia contra ecclesiae regulam exorbitat.

¶ Idem missam cum sacramentis ecclesiasticis damnat, sed errat, quia cum ecclesiae regula haud concordat.

¶ Clamant lucifuge scripturarii, nihil in ecclesia statuendum, nihil credendum, nihil admittendum nisi scripturis doceatur expressum, sed errant, quia ab ecclesiae regula desciscunt.

¶ Et quid iuuat singulorum haereticorum errores inducere? Indeficiens ecclesiae regula, quae ierrabiliter in omnibus dirigitur: sensus est et doctrina ecclesiae a spiritu sancto gubernata. Ab ista qui deuiat, a veritate atque veritatis regno deuiat

sEph. 4. (quae sola manet in aeternum, & viuit & obtinet in saecula saeculorum) partem tamen in ignis stagno, cum omnibus mendacibus habiturus.

Apoc. 21. ¶ Infelices igitur scripturarii, qui solis scripturarum vuculis, credendarum rerum principatum tribuunt, conticescant, qui suo pestilentissimo errore ecclesiam scindunt, scandala promouent, pacem turbant, & fidem prorsus destruunt. Manifestum hoc faciamus exemplo. Habet scriptura: Vnus iteritus est hominis & iumentorum & aqua vtriusque conditio, Sicut moritur homo, sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius.

Ecl. 3. Hae si ad literam spectes, si literae sensum mordicus teneas, quod te quod aliud suggerunt, quam

quam homini post hanc vitam restare nihil, non sibi credenda
 seu speranda vita futura, in qua boni premia mali supplicia, sunt re-
 cepturi, nullam esse communem mortuorum resurrectionem, non ven-
 turum iudicium, nullam esse vitam aeternam, pro somniis habenda, quae
 de gehenna traduntur &c. An putas euadat qui dicet scriptu-
 ram alibi sese declarare ubi hominem in nouissimo resurrectu-
 rum perpetuoque victurum declarat? Nequaquam: Oportet enim aut
 scripturam pugnare scripturae, aut sensum & doctrinam acce-
 ptare ecclesiae quam sola hunc Gordij nodum dissecare potest. Simi-
 le est huic: Nemo ascendit in caelum nisi filius hominis qui est in
 caelo. Quid hic in litera aliud audio, quam hominum neminem, cae-
 lum unquam conscensurum? Nisi forsitan nos a caelo lapsos, cum Origene *Ioanis .3.*
 ne fateamur, Quod si nemo fidelium caelum ascensurus sit, omnes fi-
 des de saluatore perit & redemptore, Et de dei providentia quod
 scriptura pronuntiabit? Circa cardines igitur caeli perambulat, nec
 nostra considerat. Nullam itaque deus istorum inferiorum habet prou-
 dentiam, id quod & sanctus Paulus, secundum nudam literam,
 haud improbare videtur, ubi ait: Nunquid de bobus cura est deo? *i. Cor. 9.*
 In Hieremia quoque legimus: Scio domine quoniam non est hominis via *Hierem. 10*
 eius, nec viri est ut ambulet, & dirigat gressus suos. Ex his
 verbis, quae non promoueatur ad negandum liberum in homine arbi-
 trium, si precise verbum sensum sequatur? Ab omnibus igitur fidelibus
 sensus & doctrina ecclesiae (quam fidei nostrae regulam in propo-
 nendis & explicandis credendis probauimus) diligenter ac
 reuerenter amplexanda, & firmiter obseruanda est, ne circumfe-
 ramur omni vento doctrinae, in nequitia hominum, in astutia, ad
 circumventionem erroris. Ab vniuersis autem Christianorum fini-
 bus procul pellendum, scripturarium pestilentissimum dogma,
 quo nihil putant in ecclesia excipiendum, nisi claris viderint
 scripturis exculptum, tum quod fidem destruat, tum quod ec-
 clesiam in varias proscindat sectas, eaque innumeris haeresibus pro-
 stituat, quam Christus deus verus optimi. maxime. unicam absque om-
 ni scissura nec non falsitatis macula, perpetuo manere voluit, su-
 per omnia cum deo patre et spiritu sancto benedictus in aeter-
 num. Amen. Augustae. M. D. XXX. septembris. XV.